

УДК 379 85: 629

Кучеренко В.С.

### СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РІЧКОВОГО ТРАНСПОРТУ НА ДНІПРІ ДЛЯ ПОТРЕБ РЕКРЕАЦІЇ І ТУРИЗМУ

*Розглянуто різні види водного транспорту на Дніпрі, сучасний стан та перспективи розвитку. Визначено напрямки удосконалення водного транспорту, що сприятимуть зміцненню туристичного потенціалу України.*

*Ключові слова: водний транспорт, Дніпро, туристичний потенціал.*

*Рассмотрены различные виды водного транспорта на Днепре, современное состояние и перспективы развития. Определены направления совершенствования водного транспорта, способствовать укреплению туристического потенциала Украины.*

*Ключевые слова: водный транспорт, Днепр, туристический потенциал.*

*Different types of water transport on the Dnieper, the current state and development prospects. Directions improve waterway that will promote tourism potential of Ukraine.*

*Key words: water transport, Dnieper, tourism potential,*

*Постановка проблеми.* Транспортні послуги – один з основних видів послуг в туризмі. На них припадає й основна частка в структурі ціни туру. У залежності від тривалості, дальності подорожі ця частка (у більшості випадків) коливається від 20 до 60% [1]. Важливою рисою будь-яких туристичних подорожей є переміщення туристів, що здійснюється за допомогою різних видів транспорту. Водний транспорт популярний у туристів і взагалі любителів активного відпочинку. Використовуються і великі туристичні судна, і найрізноманітніші катери, яхти і човни. Традиційні річкові судна, навіть сучасної споруди, відрізняються низькою за сучасними мірками швидкістю (рідко понад 25 км /год.), тому вони не можуть конкурувати на рівних з автомобільним та залізничним транспортом. Судна на підводних крилах і судна на повітряній подушці можуть розвивати швидкість до 80 км/год., однак вони відрізняються високою витратою палива, а, отже, і високою вартістю перевезень. Тому великі пасажирські судна в наші дні використовуються переважно для перевезення туристів (річкові круїзи). На ринку цих транспортних послуг

з'явилося багато круїзних компаній, зокрема в Україні – це «Червона рута».

Нині річковий транспорт в Україні розглядається як перспективний ринок надання транспортних послуг. У контексті змін у річкових туристичних перевезеннях актуальним видається аналіз особливостей взаємодії туристичних фірм та річкових портів України щодо обслуговування туристів. Найбільші річкові порти на Дніпрі в м. Київ, Черкаси, Кременчук, Дніпропетровськ, Запоріжжя, Новокаховка, Нікополь, Херсон.

*Метою статті є дослідження* різних видів водного транспорту на Дніпрі з позицій визначення переваг та недоліків для оптимального й ефективного способу перевезення туристів.

*Аналіз досліджень і публікацій.* Проблематика організації транспортного обслуговування в туризмі докладно вивчена російськими і вітчизняними вченими, зокрема Біржаковим М.Б., Нікіфоровим В.І., Яновським П.О., Любіцевою О.О., та ін. Біржаков М.Б., Нікіфоров В.І. досліджують види перевезень туристів та перевезення у складі туристичного продукту різних рівнів [1], Яновський П.О. розглядає питання у використанні транспортних засобів з метою туризму [8]. У працях О. Карась [5] досліджується стан пасажирських водних перевезень в туризмі. Окремі аспекти використання водного транспорту в рекреації і туризмі згадуються в роботі П. Борисенко [2]. Характеристику транспорту як складової туристичного потенціалу країни досліджували М.П. Бутко, Н.О. Алешугіна. [3]. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що увага науковців до транспортних послуг в туризмі є визначальною. Разом з тим, питання, пов'язані з можливістю використання водного транспорту для рекреації і туризму на річці Дніпро в сучасних умовах залишаються недостатньо дослідженими.

*Виклад основного матеріалу.* Одним з найдавніших видів діяльності водного транспорту є обслуговування туристів. Здавна відомі прогулянки по воді з метою відпочинку, екскурсії, переміщення туристів з одного пункту в інший. До елітних видів туризму на воді належить круїзний туризм. Це досить тривалі подорожі по воді (річці, або морю) на борту спеціального пасажирського судна із заходом у порти з екскурсійною метою або за для відпочинку. Світовий ринок круїзного туризму розвивається достатньо динамічно, проте, в Україні навпаки в останні десятиліття цей вид подорожей звівся практично нанівець. Проте, можливості розвитку круїзів по Дніпру не існують й донині. Про це свідчить попит на круїзні подорожі в країні й наявність спеціалізованих туристичних фірм, що формують цей ринок. Окремі послуги надають українські пароплавства, створюючи у своїй структурі туристичні підрозділи, пропозиції яких рекламують на внутрішньому ринку.

У відповідності з існуючою класифікацією, водний транспорт поділяється на морський і річковий (внутрішній). Дніпровські круїзи є внутрішніми. Вони забезпечуються компанією «Укррічфлот», в

розпорядженні якої понад 200 вантажних і пасажирських суден різного типу [6]. До водних транспортних засобів, доступних для переміщення туристів, належать річкові судна на підводних крилах або на повітряній подушці, теплоходи, прогулянкові трамваї, так звані. Для обслуговування туристів також використовуються судна маломірного флоту (човни, катери, яхти). Забезпечення морських і річкових перевезень здійснюється в основному судноплавними та круїзними компаніями, які в більшості випадків виконують функції туроператорів [6]. Річкові подорожі відрізняються інформаційною насиченістю, значною кількістю зупинок і стоянок. Туристські перевезення організуються за традиційними і спеціальними маршрутами тривалістю понад 24 години. Екскурсійно-прогулянкові маршрути являють собою перевезення екскурсантів тривалістю менше 24 годин. Зазвичай це внутрішньоміські і приміські річкові маршрути. Основну роль у перевезенні туристів відіграє Дніпровський басейн. По його найбільших притоках – Прип'яті й Десні – здійснюється понад 90% усіх перевезень річкового транспорту в країні. Серед туристських перевезень преважають прогулянки, екскурсії, круїзи та ін. Найвідомішим організатором круїзів в Україні є компанія «Червона Рута». У розпорядженні компанії 3 сучасних чотиріпалубних теплоходи класу річка-море: «Принцеса Дніпра», «Зірка Дніпра» та «Генерал Ватутін», а також 2 трьохпалубних теплоходи, серед яких «Rosa Victoria» і «Фіделіо». Усі вони здійснюють круїзи по Дніпру і Чорному морю (див. табл.1).

Таблиця 1.

Круїзні тури на Дніпрі (ТОВ «Червона рута»)

Теплохід	Маршрут	Тривалість	Вартість туру (грн.) відповідно до кают:
«Зірка Дніпра» (280 пас.; 154 кают)	«Одеса – Севастополь– Херсон – Запоріжжя– Київ»	10 днів / 9 ночей	6400–9400
«Зірка Дніпра» (280 пас.; 154 кают)	«Київ – Запоріжжя – Херсон – Севастополь – Одеса»	9 днів / 8 ночей	5700–8400
«Принцеса Дніпра» (250 пас.; 150 кают)	«Одеса – Севастополь – Херсон – Запоріжжя – Кременчук – Канів – Київ»	12 днів / 11 ночей	7900–13900
«Принцеса Дніпра» (250 пас.; 150 кают)	«Київ - Канів –Кременчук – Запоріжжя –Херсон – Севастополь – Одеса»	12 днів / 11 ночей	7900–13900
«Генерал Ватутін» (280 пас. 164 кают)	Київ – Запоріжжя –Херсон – Севастополь – Одеса – Вилково – Тульча		–
«Генерал Ватутін» (280 пас. 164 кают)	«Одеса – Севастополь – Херсон –Запоріжжя – Кременчук – Канів – Київ»	12 днів / 11 ночей	–

«Фіделіо» (146 осіб. 74 кают)	«Київ - Канів –Кременчук – Запоріжжя –Херсон – Севастополь— Одеса»	12 днів / 11 ночей	–
«Фіделіо» (146 пас. 74 кают)	«Одеса – Севастополь – Херсон – Запоріжжя – Кременчук – Канів – Київ»	12 днів / 11 ночей	–
«Rosa Victoria» 400 пас.	Теплохід розрахований на проведення заходів. Здійснює прогулянки на Дніпрі. Оренда.		

«Червона Рута» надає усі види послуг як для індивідуальних туристів так і груп, включаючи візову підтримку, бронювання готелів, організацію екскурсійної та культурної програми по Україні. Тому круїзи, організовані Червоною Рудою, це не тільки розваги, а й активний і пізнавальний відпочинок. На борту теплохода надаються різноманітні послуги. Це, зокрема лекції про традиції, звичаї та історію України, майстер класи української мови й української кухні. Високоякісні послуги, які надаються персоналом компанії «Червона рута», дозволяють зберігати лідируючу позицію на українському ринку круїзних подорожей. Понад 100 тис. туристів з 39 країн світу скористалися послугами компанії і здійснили подорожі на комфортабельних теплоходах «Генерал Ватутін», «Принцеса Дніпра», «Зірка Дніпра» [11].

Географія пасажирів компанії розширюється з кожним роком – якщо перші круїзи були організовані, в основному, для представників української діаспори зі США та Канади, то в останні роки шанувальниками круїзів стали і наші найближчі сусіди – Росія і Східна Європа

Слід зазначити, що частка українців, які скористалися послугами компанії «Червона рута» залишається незначною. Основною причиною є велика вартість турів, яка зависока для більшості громадян України. Про це, зокрема, свідчать дані, наведені в таблиці.

Компанія «Червона Рута» була створена в 1991 р. і стала одним із лідерів у розвитку в'їзного туризму в незалежній Україні. «Червона Рута» була першою ліцензованою компанією в країні. Іншою провідною компанією з надання туристичних послуг на Дніпрі є Пароплавна компанія «Гідропарк». Це одна з найстаріших судноплавних компаній в м. Києві. У власності компанії є теплоходи, катери, яхти, що значно знижує вартість послуг. Серед основних послуг компанії слід виділити організацію річкових екскурсій, подорожей, круїзів, прогулянок, конференцій, семінарів тощо (див. табл.2). Крім того, цілорічно пропонуються послуги стаціонарного відпочинку на пароплаві «Грін», який постійно пришвартований до берега у Гідропарку.

Для прогулянок на Дніпрі пропонується оренда теплоходів Ельбрус, Каштан -2, Каштан -5, Олеста, Місісіпі, Памір. Вартість оренди становить від 800-1500 гривень на годину, залежно від класу теплоходу. Довготривалі прогулянки Дніпром здійснюються до 1 вересня, а короткотривалі (тривалістю одну–дві години) – до 1 листопада. Вартість

прогулянок для дорослих становить близько 50 грн, для дітей – удвічі менше. Подорожі Дніпром здійснюються також на катерах або човнах.

Таблиця 2.

Туристичні послуги на Дніпрі від компанії «Гідропарк»

Теплохід	Послуги
«Ельбрус»	Розважальні (бенкет, фуршет, весілля, день народження, пікнік на острові, дискотека, корпоратив, розважальна програма на теплоході і на березі). Пізнавальні (конференція, презентація, оглядові екскурсії). Місткість 110 -180 осіб в залежності від виду обслуговування (бенкет –110, фуршет–180 осіб).
«Каштан-2»	Організація виїзної весільної церемонії, фуршет, корпоратив, ювілей, бізнес-презентація, бенкет, фуршет, конференція, випускний, презентація фірми або підприємства. Місткість 85–150 осіб.
«Каштан-5»	Проведення дискотеки, різних церемоній, оглядової екскурсії, весілля. Прогулянка на теплоході по Дніпру з пікніком на острові. Місткість 97 – 150 осіб.
«Олеста»	Спеціалізується на послугах сімейного туризму. Індивідуальний вибір маршруту на Дніпрі, терміни подорожі (кількість днів, тижнів). Характеризується розвинутою інфраструктурою. Каюти на 14 осіб. Також ексклюзивні індивідуальні круїзи по Дніпру, весільна подорож, колективний виїзд на рибалку. Місткість 30-35 осіб.
«Місісіпі»	Теплохід економкласу для невеликої бюджетної компанії. У вихідні та святкові дні здійснює годинні прогулянки на Дніпрі. Спеціалізується на послугах дитячого туризму. Місткість 30-60 осіб.
«Памір»	Бенкетний зал на головній палубі вражає своїм простором, великою кількістю світла і є самим містким серед теплоходів подібного класу. Оглядова екскурсія, організація бенкетів, розважальні послуги. Фуршет на теплоході – до 150 осіб. Місткість 120-150 осіб.

Маршрут «Панорамний» – є найбільш привабливим для рекреантів і туристів на воді. Теплоходи відправляються кожні 20–40 хв. по мірі заповнення. Під час подорожі можна побачити пам'ятник князю, хрестителю Київської Русі Володимирі, арку «Дружби народів», пам'ятник «Магдебурзького права», Пішохідний міст, міст Метро, Києво-Печерську Лавру, монумент «Батьківщина-Мати», міст Патона, Видубицький монастир, а також славнозвісні київські пагорби. Маршрут «Осокорки» частково співпадає з маршрутом «Панорамний», але має більшу протяжність слідування – до Південного мосту і масиву Осокорки. Понад 10 років працює в сфері організації рекреації і туризму «Річкове пасажирське екскурсійне агентство». Екскурсійне агентство пропонує різноманітні розважальні та пізнавальні

маршрути на комфортабельних теплоходах. Зокрема, маршрут «Київське море» – найдовший теплохідний маршрут, що завершується біля Київської ГЕС. Цей маршрут поєднує у собі не тільки природну привабливість, а містить й технічну зацікавленість – проходження через шлюзи. Екскурсії за маршрутом «Оболонь» дають можливість побачити унікальні об'єкти туристського показу: Андріївську церкву, церкву на воді Св. Миколи, Поділ, Рибальський півострів, Московський міст, одну зі споруд так званого «Сталінського метро» (кесон північного тунелю), та масив Оболонь з привабливою набережною. Слід згадати і Київську судноплавну компанію «Дніпро», яка вже багато років спеціалізується в сфері прокату річкових суден та професійно надає послуги оренди теплоходів, катерів і яхт в Києві.

Перспективним напрямом водного туризму в Україні є яхтинг. Для яхтменів наша країна цікава тим, що дає можливість «пройти» Дніпром через кілька регіонів і, таким чином, познайомитися з різними об'єктами рекреації і туризму. Нині на Дніпрі створено яхт-клуби: Вітрильницька Академія (Вишгородський район); Оріяна (м. Вишгород); Рив'єра, Азимут, Арго-Сервіс; ТОВ Зелений порт ( м. Київ); Клуб капітанів «Альбатрос» (м. Черкаси); Київський Крейсерський; Водно-річковий комплекс ВАТ «Мотор-Січ» (м. Запоріжжя). Проте, для подальшого розвитку даного виду туризму існує багато проблем, серед яких найбільшою є фінансування яхт-клубів. Для розвитку яхтингу на Дніпрі необхідно створити сприятливі умови для інвестування у цей сектор туризму, переглянути законодавство, що стосується вітрильного спорту в країні, та привести його у відповідність з європейськими стандартами.

Серед перспективних напрямків розвитку туристичних послуг на Дніпрі слід назвати створення 6 червня 2012 р. Річкової інформаційної служби (РІС). Це сучасна служба збору, обробки та аналізу інформації стосовно повного комплексу забезпечення річкового судноплавства, яка відповідає європейським стандартам та Директивам ЄЕК ООН. Наразі відповідне обладнання та програмне забезпечення вже встановлено та введено в дію на Дніпрі. Відтак, кожне судно, яке слідує Дніпром, забезпечено не лише якісною навігацією сучасного рівня, а також має можливість скористатися повним комплексом інформаційно-логістичних послуг, які надаються РІС. За допомогою РІС-Дніпро здійснюється і відслідковується рух усіх суден, що слідують річкою. При виявленні судна службою встановлюється та підтримується постійний зв'язок з ним. Так, задля безпечного управління судном судноводії зможуть отримати інформацію про умови плавання по водному шляху, рух та дислокацію транспортного та технічного флоту, стан гідротехнічних споруд, розклад відкриття камер шлюзів тощо. Крім того, судноводії, судновласники, портові оператори, експедитори зможуть скористатися і інформаційно-логістичними послугами РІС. Функціонування РІС на Дніпрі значно збільшить кількість туристів-новачків [12].

*Висновки.* Нинішній етап використання водного транспорту на Дніпрі для туристично-рекреаційних потреб має тенденцію до збільшення. Найбільшої популярності набувають короткі подорожі. Значним є попит на прогулянки та екскурсії по Дніпру на теплоходах, катерах, яхтах. Сегмент подорожей на яхтах є перспективним і потребує розбудови відповідної інфраструктури в портах Дніпра. Активне залучення різних видів водного транспорту до туристичного обслуговування дозволить ефективно розвивати різноманітні сфери та види туристичного бізнесу, диверсифікувати спектр туристичних послуг.

*Використані джерела:*

1. Биржаков, М.Б. Индустрия туризма: перевозки [Текст] / М.Б. Биржаков, В.И. Никифоров. – Изд. третье, переработанное и дополненное. – СПб.: Издательский дом „Герда”, 2007. – 528 с.],
2. Борисенко П. Сучасний стан та перспективи розвитку пасажирського річкового флоту України. Економіка. № 3 (117) травень-червень 2012.
3. Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (постанова президії ВАК України № 2-05/3 від 08.07.2009 р.).
4. Зорін І.В., Каверіна Т.П., Квартальнов В.А. Туризм як вид діяльності.
5. Карась О.. Порівняльні переваги транспортної інфраструктури туризму в Україні / О.Карась // Галицький економічний вісник. — 2011. — №4(33). — с.65-73 - (загальні проблеми економіки та суб'єктів господарювання).
6. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг: /Любіцева О.О. – К. : Альтерпрес, 2002. – 436 с.
7. Организация туризма / Под общ. ред. А.П.Дуровича. - М.: Новое знание, 2006. С. 256.
8. Яновський, П.О. Пасажирські перевезення: навч. посібник [Текст] / П.О. Яновський. – Київ.: НАУ, 2008. – 469 с.
9. <http://www.mtu.gov.ua/uk/news/> – у режимі доступу
10. <http://uk.wikipedia.org/wiki/> – у режимі доступу
11. <http://kvpuvt.kiev.ua/12.html> – у режимі доступу  
<http://www.chervonaruta.ru/page/28/> – у режимі доступу